

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1900. Andra Kammaren. N:o 46.

Fredagen den 4 maj.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 27 nästlidne april.

§ 2.

Anmälades och godkändes särskilda utskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 57, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete och till lag om ändrad lydelse af 17 kap. 4 och 11 §§ handelsbalken.

§ 3.

Till kammaren hade inkommit följande nu upplästa läkare-intyg:

Ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr doktor P. F. Landelius, som insjuknat i influensa och bronchitis acuta, är på grund deraf urståndsatt att tills vidare bevista Riksdagens sammanträden, intygar

Stockholm den 3 maj 1900.

Magnus Pontin,
leg. läkare.

§ 4.

Föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande n:o 7, lagutskottets utlåtande n:o 44 och Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 18.

§ 5.

Ordet lemnades på begäran till

Interpellation.

Herr Staaff, som anförde: Herr talman, mina herrar! Det är min afsigt att anhålla om kammarens tillstånd att få framställa några frågor till herr statsrådet och chefen för landförsvarsdepartementet, och jag skall vördsamt bedja att få inleda dessa frågor

Interpellation.
(Forts.)

med ett referat — så kortfattadt som möjligt — af det ärendes behandling, som föranlett desamma, och torde jag få inskjuta de anmärkningar, hvartill jag finner anledning.

Ärendet rör dels fastställande af en ändrad modell för lifgardets till häst hjälm, gifven genom nådig generalorder, dels det sätt, hvarpå denna generalorder tillämpats eller är i färd med att tillämpas af lifgardets regementsförvaltning.

Vid utrustningskommissionens sammanträde den 30 oktober 1899 anförde inspektören för kavalleriet, H. K. H. hertigen af Vestergötland, att lifgardets till häst hjälm ej vore ändamålsenliga. Modellen vore tillverkad på en tid, då man ej i vårt land kunde framställa en god hjälmtyper. Felen vore: att den vore svår att tillpassa, att den ofta tryckte hufvudet, att den vid stark köld skadade örat samt att det vore svårt att använda kikare vid begagnande af hjälmen. (Här vill jag förutskicka den anmärkningen, att den nuvarande hjälmen fastställdes för 21 år sedan och att den under dessa 21 år varit begagnad.) Hans Kongl. Höghet förevisade derpå en nygjord hjälm, vid hvilkens konstruktion felet afhjelpats. Han framhöll dock, att man först borde klargöra, huruvida hjälm och husarmössa skulle kvarstå i fältutrustningslistan. Såsom skäl deremot hade anförts för det första att, om hela vår armé i fält vore iförd lägermössor, det skulle vara vida lättare att igenkänna egna trupper — till skilnad då ifrån fienden; för det andra att hjälmarne blänkte och för det tredje att kostnaden vore stor. Såsom motskäl emot dessa skäl anförde Hans Kongl. Höghet: 1) att lägermössan icke heller vore fullt lämplig, ty den blänkte visserligen ej, men vore kanske ej nog tydligt igenkännings-tecken; 2) att hjälmen gäfvade bättre skydd vid handgemäng och mot stötar vid ridning t. ex. i skog; 3) att den vid attacker gäfvade »ökad moralisk tillförsigt»; 4) att blänkandet å hjälmen kunde i fält döljas, och 5) att kostnaden betydde mindre, om hjälmen ändock skulle kvarstå såsom paradplagg. Nu kan jag naturligtvis icke — såsom ej militäriskt fackkunnig — inlåta mig på någon uttömmande granskning af dessa skäl. Jag vill endast nämna att, enligt min uppfattning, det vill förefalla såsom om de tre första skälen vore temligen svaga. Till det fjerdte skälet, nemligen att blänkandet skulle i fält kunna döljas, har jag anledning att under ärendets vidare behandling återkomma. Hvad det femte skälet beträffar eller att kostnaden betydde mindre, om hjälmen ändock skulle kvarstå såsom paradplagg, så synes mig detta skäl vara ganska märkligt. Ty det synes knappast kunna innebära något annat än att tvekan, huruvida en fältutrustningspersedel bör såsom sådan bibehållas ur kostnadssynpunkt, skulle kunna gendrivas med fastslående af att persedeln lika fullt skall kvarstå som paradplagg. Visserligen säger inspektören för kavalleriet: »om hjälmen ändå skall kvarstå som paradplagg», hvilken vilkorliga form synes antyda att det ej skulle ankomma på kommissionen att föreslå

dess borttagande. Men det är väl tydligt, att kommissionens uppdrag ej kan vara så begränsadt, utan att den har att ur alla synpunkter bedöma en föreslagen persedels lämplighet eller olämplighet.

Det synes mig vara en hufvudpunkt i hela denna fråga — och en hufvudpunkt, som sträcker sig vida utöfver denna fråga — om de af Riksdagen medgifna anslag verkligen användas till anskaffande och underhåll af persedlar, som uteslutande eller i första rummet afse paradändamål.

Hans Kongl. Höghet slutade med att framhålla, att det vore bäst att tillsvidare bibehålla hjälm och husarmössa som fält-hufvudbonad och ändra lifgardets till häst hjälm. Generalintendenten erinrade, att han vid en föregående behandling af frågan inom kommissionen påyrkat hjälmens utgående ur fältutrustningen; en ståndpunkt som han fortfarande vidhölle. Men under förutsättning, att kommissionens beslut stode fast, ansåge generalintendenten, att den föreslagna ändringen vore välbetänkt. Om kommissionen gillade ändringen, borde Hans Kongl. Höghet anmodas ingå med underdånig hemställan om ändringen, hvilken icke borde behöfva erhålla form af ny modell, utan måhända hellre, liksom skett i fråga om officerarnes lägermössas ändring, endast afse mindre ändring vid skeende nyanskaffning och reparationer. Hans Kongl. Höghet upplyste, att ändring af de gamla hjälmarna af kostnads-skäl borde ske endast vid mera grundlig reparation. Herr ordföranden framhöll, att det dock i sak här vore fråga om en verkligt ny modell.

Jag ber herrarne observera de här olika ståndpunkterna, nemligen att generalintendenten påyrkade, att hjälmen skulle helt och hållet slopas, men att sedan, om kommissionens beslut ginge emot hans åsigt, han skulle vara med om ändringen, men framhöll, att det i sådant fall icke behöfde blifva en ny modell, utan *endast en mindre ändring*, hvarpå Hans Kongl. Höghet svarade att *af kostnadsskäl ändring* af de gamla hjälmarna *endast borde ske vid mera grundlig reparation*, samt att ordföranden såsom sin åsigt fastslog, att det dock i sak vore fråga om en verkligt *ny* modell.

Härefter öfvergick kommissionen, som icke afgjorde frågan vid detta sammanträde, till en fråga, som kommissionen redan förut varit inne på, nemligen huru man egentligen skulle bära sig åt för att kunna bibehålla hjälmen i fält, alldenstund, såsom herrarne väl veta, det har blifvit ett axiom att man måste taga bort både det lysande och färgrika då man kommer i fält, hvilket bäst visat sig i boerkriget, der engelsmännen måst utbyta sina lysande uniformer mot andra enfärgade. Hans Kongl. Höghet meddelade, att försök med mattgjorda hjälm utförts och han beskref, huru en mattgjord hjälm syntes vida mindre än en vanlig blänkande, samt anförde vissa siffror härom, på hvilka jag icke

Interpellation.
(Forts.)

behöfver inlåta mig. Men han anmärkte, att en olägenhet dervid vore att, om hjälmen mattgjorts, kunde den ej göras glänsande igen. Man kunde således tänka sig, att man för en neutralitetsmobilisering, utan att ett fälttåg blefve af, skulle förstöra hjälmarne, hvilka, såsom man kunde se, vanställdes af mattgöringen. I stället borde för dragonerna antagas ett brunt fodral likasom inom tyska armén. Ett sådant betingade antagligen knappt 50 öre per styck. Denna sista upplysning är enligt hvad jag från trovärdigt håll inhämtat icke riktig utan beroende på ett misstag af Hans Kongl. Höghet. Kostnaden lär nog gå till kronor 1 å 1: 50 per styck. Derefter beslöt kommissionen att anmoda inspektören för kavalleriet att till ett kommande sammanträde uppgöra förslag dels till hjälmhakrem af läder, dels till fodral för lifgardets till häst och dragonernas hjälmar etc.

Frågan förekom nästa gång vid kommissionens sammanträde den 22 november förlidet år, då Hans Kongl. Höghet förevisade bland annat förslag till öfverdrag till hjälm för lifgardet till häst och dragonregementena. Vidare föreslog Hans Kongl. Höghet, att den förevisade ändringsmodellen å lifgardets till häst hjälm borde antagas för nyanskaffning och för ändring vid större reparationer. Generalintendenten vidhöll fortfarande sin ståndpunkt, men motsatte sig icke det väckta förslaget, under förutsättning att kommissionens beslut om hjälmens kvarvarande i fältutrustningen stode fast.

Kommissionen beslöt att tillstyrka såväl försöksmodellen å öfverdrag till hjälm som att nuvarande hakrem borde bibehållas, äfvensom ändringsmodell å lifgardets till häst hjälm, allt i enlighet med Hans Kongl. Höghets förslag.

Derefter ingick Hans Kongl. Höghet till Kongl. Maj:t med anhållan om fastställelse och Kongl. Maj:t fastställde genom generalorder af den 9 februari 1900 dels hjälmöfverdrag för manskapet vid lifgardet till häst, kongl. lifregementets dragoner, kongl. skånska dragonregementet och kongl. Norrlands dragonregemente, dels ny hjälmmodell för kongl. lifgardet till häst att tjena till efter rättelse *vid anskaffning samt, hvad hjälmen för kongl. lifgardet till häst beträffade, jemväl vid större reparationer af dylika persedlar.*

Härmed var således en förändrad modell fastställd att i nyss angifna fall tillämpas. Men hvad inträffade? Jo, för någon tid sedan erfor jag, att regementsförvaltningen vid lifgardet till häst höll på att gå i författning om anskaffande af hjälmar efter förändringsmodellen. Med anledning deraf begaf jag mig till regementsförvaltningen, träffade intendenten och anhöll att få del af de protokoll eller skrivelser, som kunde röra detta ärende. Härtill fick jag det svar, att någonting skrivet ej fans om denna sak. Då jag emellertid gick vidare med frågor, utspann sig ett samtal, derunder intendenten yttrade, att saken var afgjord genom

muntligt samtal mellan öfversten och honom samt direktören för det bolag, af hvilket arbetet skulle utföras, att hjälmur sålunda skulle anskaffas, men att det ej vore alldeles bestämdt, om detta skulle ske detta eller nästa år. Vidare betonades skarpt, att det ej vore fråga om nya hjälmur, som skulle anskaffas, enär vissa delar skulle bibehållas af de gamla. Dessa delar voro emellertid tydligen det allra minsta, som också syntes på priset; ty det, förklarade intendenten, skulle ej komma att understiga 30 kronor pr hjälm. Af hela samtalet kunde jag icke få annan uppfattning än den, att meningen var att förändra hjälmur *just för att tillämpa den nya modellen*, och att arbetet ingalunda föränleddes af något behof af nyanskaffning eller större reparation. Någon nyanskaffning borde faktiskt icke kunna komma ifråga, ty regementets persedellista utvisade vid detta års ingång icke mindre än 200 brukbara hjälmur utöfver det för regementet behöfliga antal. Någon grundligare reparation omtalades icke heller af intendenten, utan, såsom sagdt, det lærer nog stå fast, att motivet för regementsförvaltningens åtgärd och det enda ändamålet med densamma är att få hjälmur förändrade efter den nya modellen.

Efter upplysningar, som jag varit i tillfälle att inhemta från annat håll, lär en faktisk beställning föreligga, ehuru jag i saknad af protokoll eller skrivelser icke är i tillfälle att för kammaren kunna framlägga skriftliga bevis på denna sak.

Om regementet skall förändra hela sitt hjälmförråd, skulle kostnaden, då cirka 600 hjälmur torde erfordras, uppgå till 18,000 kronor efter ett pris af 30 kronor pr hjälm.

Om jag ej med afseende å de uppgifter jag nu lemnat blifvit orätt underrättad — och jag är temligen viss på att så ej är fallet — skulle tydligen en högst uppseendeväckande oegentlighet föreligga, bestående i en alldeles bestämd afvikelse från den kongl. generalordern. Den bestämde ju, att den förändrade modellen skulle användas vid anskaffning och vid större reparationer, men medgifver alldeles icke, att regementsförvaltningen skulle förändra hjälmur efter den nya modellen blott för att förändra dem. Jag behöfver knappt tillägga, att jag hyser den meningen, att en sådan åtgärd, som regementsförvaltningen ämnar vidtaga, likasom den strider emot den nådiga generalordern, också skulle stå i skarpaste strid med alla förnuftiga hushållningsprinciper.

Betraktar man nu ärendet i dess helhet, torde man för öfrigt finna, att omsorgen om en ren paradpersedels bibehållande varit nog stor redan i utrustningskommissionen, då denna kommission oaktadt generalintendentens bestämda, uttryckliga och upprepade reservation accepterat de verkliga svaga skäl, som inspektören för kavalleriet anförde för hjälmens bibehållande. Särskildt egendomligt måste det anses, att man hellre anskaffar en ny persedel, hjälmöfverdraget, än man följer generalintendentens uppfattning och slopar hjälmen helt och hållet. Och som en

Interpellation.
(Forts.)

ytterligare egendomlighet kan betonas; att hjälmfodralet, som uppenbarligen tillkommit för att rädda de starkt och i sin helhet blänkande hästgardeshjelmarna, utsträckts att användas äfven vid dragonregementen, som hafva hjälm af helt annan och ojemförligt mindre lysande beskaffenhet, en omständighet, som osökt föranleder misstanken, att man snarast ville genom att utsträcka fodralets tillämpning till mera generel användning dölja eller någon smula bortblanda, att man måste anskaffa det just för att kunna behålla de kära lifgardeshjelmarna.

Synnerligen egendomligt, från civil synpunkt nästan oförklarligt, är slutligen, att utrustningskommissionen på kavalleriinspektörens svaga skäl kunnat acceptera förändringen af hjälmen utan att infordra någon utredning om kostnaden därför.

Om nu förändringen, såsom jag nyss nämnde, kommer att stiga till 18,000 kronor och dessutom hjälmöfverdragen efter hvad jag erfarit skulle kosta 2 à 3,000 kronor, så kommer detta att föranleda en utgift på öfver 20,000 kronor, hvilket, så vidt jag kan förstå, icke kan anses annat än som rent bortkastade penningar.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra skall jag be att få hemställa till kammaren, om kammaren ville gifva mig tillstånd att till statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet framställa följande frågor:

1:o. Har herr statsrådet erfarit, att regementsförvaltningen vid lifgardet till häst håller på att gå i författning om en kostsam förändring af regementets hjälm i sannolikt mycket omfattande skala?

2:o. Om så är, finner ej herr statsrådet, att den planerade åtgärden skulle illa stå i öfverensstämmelse med gifna allmänna föreskrifter om iakttagande af noggrann hushållning i afseende på utrustningen och bestämdt strida mot den nådiga generalordern af den 9 februari 1900?

3:o. I händelse de begge förra frågorna besvaras jakande, ärnar herr statsrådet vidtaga någon åtgärd med anledning af regementsförvaltningens förfarande?

Den af herr Staaff sålunda framställda anhållan begärdes på bordet och bordlades.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 5, i anledning af väckta motioner rörande folkskolelärares m. fl:s aflöning; och

n:o 6, i anledning af dels Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde hufvudtiteln, punkten 19:o, gjorda framställning om statsbidrag till vikarie för extra ordinarie lärare vid

folkskola m. fl., dels ock en i anledning af denna framställning väckt motion;

bankoutskottets memorial n:o 18, angående ändringar i aflöningsstaten för Sveriges riksbank m. m.;

lagutskottets utlåtande n:o 46, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t angående åstadkommande af nya, så vidt ske kan, öfverensstämmande civillagar för de tre skandinaviska länderna; samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 19, med anledning af väckta motioner om skrivelser till Kongl. Maj:t i fråga om utsträckt sabbatshvila åt vissa klasser af statstjenstemän och betjente m. m.; och

n:o 20, med anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t angående tillgodogörande af bränsletillgång i landets torfmossar.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herrar *D. M. Lyckholm* och *E. Norman* under morgondagen samt friherre *C. W. Ericson* under två dagar från och med den 8 dennes.

§ 8.

Justerades ett protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,1 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.
